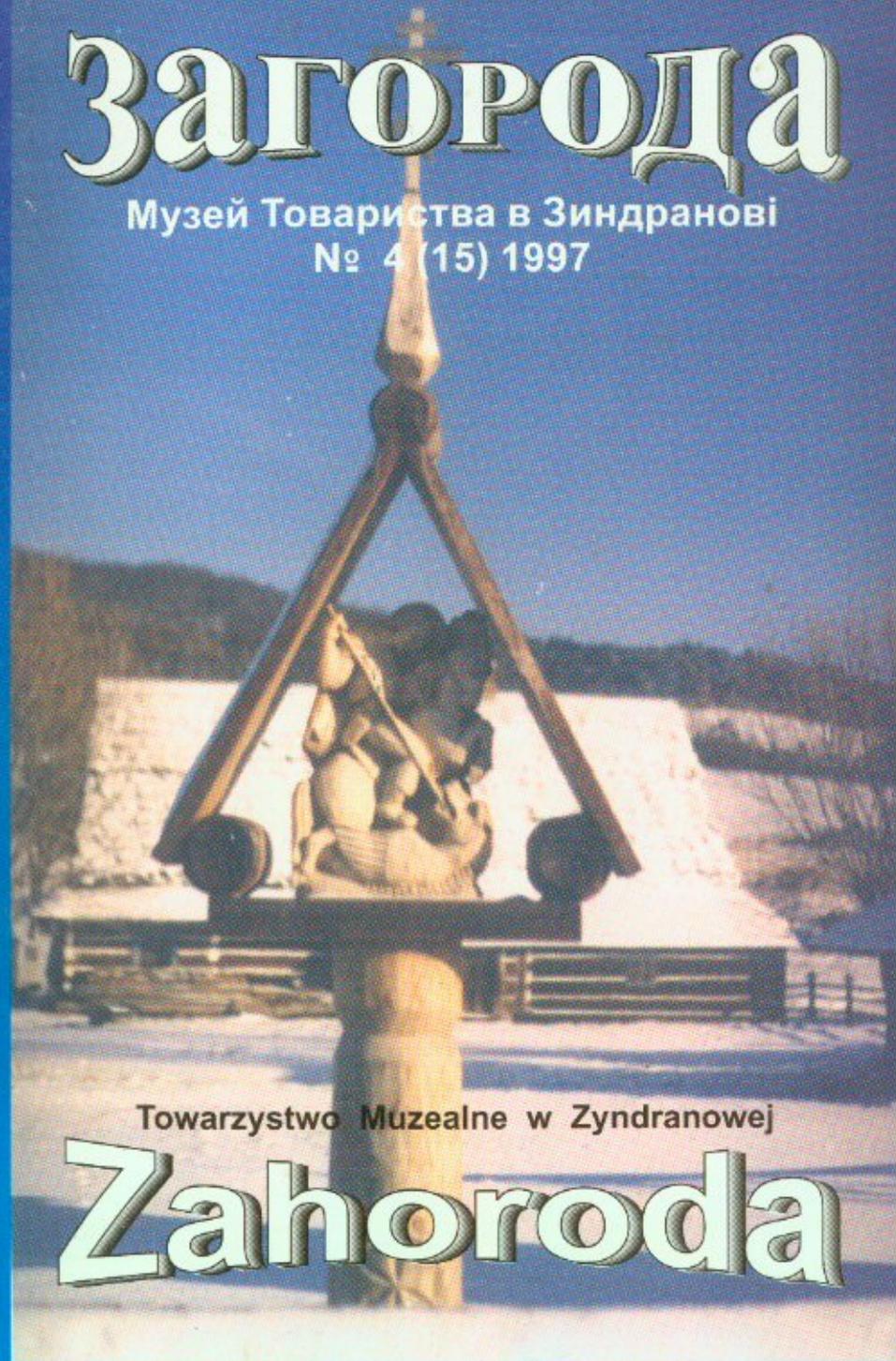

ISBN 83-87282-36-7

Загорода

Музей Товариства в Зиндранові
№ 4 (15) 1997

Towarzystwo Muzealne w Zydranowej

Zahoroda

Загорода

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМ'ЯТКИ
ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ

Zahoroda

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI
ŁEMKÓW W POLSCE

Zdjęcia na okładce:

przód - rzeźba św. Jerzego po plenerze rzeźbiarskim w Zydranowej

tył - ikona św. Mikołaja

СКОРОЧЕНИЙ КАЛЕНДАР НА 1998 РІК

	СІЧЕНЬ				ЛЮТИЙ				БЕРЕЗЕНЬ				
Нед.	4	11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	29
Пон.	5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30
Вівт.	6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	31
Сер.	7	14	21	28	4	11	18	25	4	11	18	25	
Четв.	1 8	15	22	29	5	12	19	26	5	12	19	26	
П'ят.	2 9	16	23	30	6	13	20	27	6	13	20	27	
Суб.	3 10	17	24	31	7	14	21	28	7	14	21	28	
	КВІТЕНЬ				ТРАВЕНЬ				ЧЕРВЕНЬ				
Нед.	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28
Пон.	6	13	20	27	4	11	18	25	1 8	15	22	29	
Вівт.	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30
Сер.	1 8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	
Четв.	2 9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	
П'ят.	3 10	17	24	1 8	15	22	29	5	12	19	26		
Суб.	4 11	18	25	2 9	16	23	30	6	13	20	27		
	ЛИПЕНЬ				СЕРПЕНЬ				ВЕРЕСЕНЬ				
Нед.	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27
Пон.	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28
Вівт.	7	14	21	28	4	11	18	25	1 8	15	22	29	
Сер.	1 8	15	22	29	5	12	19	26	2 9	16	23	30	
Четв.	2 9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	
П'ят.	3 10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	
Суб.	4 11	18	25	1 8	15	22	29	5	12	19	26		
	ЖОВТЕНЬ				ЛИСТОПАД				ГРУДЕНЬ				
Нед.	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27
Пон.	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28
Вівт.	6	13	20	27	3	10	17	24	1 8	15	22	29	
Сер.	7	14	21	28	4	11	18	25	2 9	16	23	30	
Четв.	1 8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31
П'ят.	2 9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	
Суб.	3 10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	

3 Різдвом Христовим
3 Новим Роком
та Святим Йорданом

Божих ласк
Радісних Свят
і Щасливого Нового 1998 року

вшиткым Читачам кварталника
 „Загорода”

жычыт Редакція

Коротко з діяння Музейного Товариства

На спітканю - нараді лемківського активу в Горлицях дня 4 лютого 1995 р покликано до жытя музейну організацію о назві „Товариство Розвитку Музею Лемківской Культуры в Зиндранові”. Там ухвалено статут і зареєструвано в Воевідскім Суді в Кросні дня 05. 04. 1995 р. Кус опізнены I - шы загалны зборы членів заложытелів скликано дня 09. 11. 1997 р. З ріжных причин не вшыткы члени пришли, а же до статутных вымог бракло 1 - го члена, зобрания переложено о два тыжні пізніше 23. 11. 1997 р. Выбрано нову Раду - 7 особову, з якої до Президії Рады:

Федор Гоч - голова Рады,
Генек Дзядош і Артур Бата - заступники,
Стефан Губик - касер,
Стефан Лукачин і Роман Коцур - члени Рады.
Комісія Ревізійна:
Владислав Осух - голова,
Лешко Кріл і Маря Гоч - члени.

Зобраны прийняли постанову о членских оплатах - 1 зл на місяц од члена.

В остатніх місяцях зголосилося до Товариства Музейного дуже новых членів, а также принято збірны членства:

1. Уряд Міста і Гміны в Дуклі
2. Фундація Дослідження Лемківщины во Львові
3. Окружный Музей в Коросні
4. Музей Нафтового Промислу в Бубрци
5. Историчный Музей „Палац” в Дукли

В близкім часі будут выдрукуваны і вручены членам легітимації.

Рада Музейного Товариства

ПЯТА ПОЕТИЦКА ОСІН - 97

Спітканя з лемківском літературом, Горлиці 11-12 1997 р.

Того року было організуване юж 5-те спітканя творців лемківской літературы. Головным організатором той імпрезы першы 3 роки была Рада Музейна, а остатні 2 роки Рада Товариства Музейного Лемківской Культуры в Зиндранові. Поміч фінансову на імпрезу остатні роки признало для Товариства Міністерство Культуры і Штуки. О поміч організаційну і тот рік Рада Товариства попросила іншы лемківскы організації, а то: Стотаришиня Лемків в Лігніці, „Руской Бурсы” в Горлицях, а до них прилучив ся Окружный Музей (польскый) в Кросні.

Приіхали до Горлиц творці з Польщи, Словації і України. Ту в Рускі Бурсі в Горлицях зме спіткали Василя Сочку Боржавина з Ужгорода, Юрка Харитуна з Пряшова, Николая Гвозду з Ладимирова свидницького округу і наших Лемків з Кракова, Вроцлава, Кошаліна, Варшавы і Крениці. Участникам того спітканя створено можливости до спокійных міркувань того што робиме в літерацкі творчости мы ту в Польщи і нашы братя в сусідных краях. Спітканя запланувано на 2 дны, а в часі так то перебігало.

Субота - 11. 10 97 р. по полудни спітканя одкрив і гости привитав Фецьо Гоч в імени організаторів і о дальше веденя попросив Андрея Копчу. Тото пополудне і вечер назначено на спітканя і бесіды самых творців. Каждый з авторів мав можливість представити свій доробок за остатні рік і приготуваны творы поезії, прозы, што приятельско припало провадити Олені Дуць-Файфер.

Прекрасный був то вечер, де 12-тых творців представляло нашу поезию, прозу а также спомины. Можна было оціныти, же маме юж свій немалый доробок і тото як дуже маме спільного з нашыма творцями з інших реґіонів. Можбы о тім дуже писати, бо приятельскы бесіды продовжано до пізных годин. А близко півночи участники спітканя ухвалили постановы в деяких справах нашого дальшого діяня.

Неділя - 12. 10. 97 р. довго остане в памяти не лем участникам Творчой Осени але і тым Горличанам, котры пришли на спітканя з

лемківском літературом. Лемкы Горлиці і Горличчини сут вірны таким спітканьом. Каждого року приходит іх дуже. Так было і того року. О годині 14. привитали іх Фецьо Гоч і Андрий Копча, представляючи вшыткых творців. Тепер то они, тоты што пишут вершы, книжки, тоты з Польщы і з інших держав могли презентувати свою творчість. Каждый з них був сердечні прийнятій через повну салю люди. Наукову доповід о наші лемківскі літературі в повоєннім п'ятдесятиліттю виголосила др. наук Олена Дуць-Файфер. Аж пришов час і на „Мурянку” з Мурянчатами. Майже пів годинный програм поезії і пісні з творчости Петра Трохановского в выконаню і Його діти був окрасом на закінчыня той першой части недільного спітканя з лемківском літературом під назвом Творча Осін-97. На закінчыня мож лем повісти, же маме юж на гнес ріжнородну творчість, нашу рідну лемківску-материньску. Маме юж не мало наших творців лем жебы іх утворы были выдаваны, штобы трафляли до люди, жебы мали місце і в польскі літературі і жебы іх там было видно. Але тіж жебы серед творців Ужгорода, України, Прешова, Нового Саду бівше ішчы ся зазначили в наші літературі.

Неділя 12. 10. 97 р. - часть друга

Нихто ся не сподівав того што приготовлено на другу часть недільного спітканя. До салі гвошли дівчата з вязанками квітів, які по выясненю іх призначынь Ф. Гоч і А. Копча вручили наші доктор Олені Дуць-Файфер за Єй цінну історичну працю наукову о Лемках. Была то подяка і GRATULACJA, бо то для Лемків велика гордість, а также доробок для науки польской. Бо Олена доказала в своїх описах як дуже Лемків было знаныма творцями літературы, котры творили не лем для себе, для Лемків. Крім букету квітів было ту для Олены і Многая Літа вшыткых зобраних люди на спітканю. Таки хвилі і выдаріня радуют і серце і душу. Лем скінчили жычыня для Олены, а ту юж на салю гвошла молодеж з квітами і тортом, а з нима Юрко Харитун з запаленом походньом живого огня. Ту зас А. Копча промовил коротко же то з нагоды 50-років народжыня Петра Трохановского і оба з Ф. Гочом вручили му квіты і жычыня од гостей і вшыткых з палючимся огньом, жерелом тепла і світла, „Най Тя Петре тот оген гріє і най Ти світит на Твої дорозі творчоґо жытя, а Ти нес тот тепло і світло до наших Лемків, до каждой нашой родины і жыч ім штобы юж нігда не бракувало ім світлости і згоды в наші Родині. І пішло наше Многая і Благая Літа співане вшыткыма

Горлиці 11 -12 XII 1997 р.

участниками того незвичайного вечера. І полетіли Петрови сызи з очы, бо ся не сподівав такого принятя. Потім повів: „Было в моім жыттю пару щасливых хвиль, але хочу вам повісти, же тоты хвилі в тім дни і вечери сут найщасливісшы - Боже Вам заплат”

Шкода лем, же не было ансамблю Лемковина на тім вечеры і чомсы не было диригента Лемковины Ярослава з родином - брата Петра, бо Родиче юж скорше одишли до вічности.

Была тіж подяка для наших учителів, котры вчат лемківской бесіды в школах і зас было для них Многая Літа. Таки хвилі не мож описати, тото треба самому пережыти, а юж быти гордым з нашого лемківского роду, з нашой творчости в літературі, культурі і з нашого захованя. А на закінчыня остатне - Многая Літа вшыткым тым што ту пришли жебы быти разом зо своїм при своїм. А. Копча і Ф. Гоч подякували зобраним за іх участ в тім спітканю і вечери, подякували тіж Гостям, представникам власти, окреме з Уряду Воевідского і Округного Музею в Кросні.

А Ювіляр Петро зачав кряти і частувати тортом.

Але штосы остало і по самых творцях. Познайме Іх близше хоц коротко і кус Іх творчість.

Описав Я. З.

МИХАЛ САНДОВИЧ - Польща - Варшава

Михал Сандович єст внуком нашого сьвятого о. Максима Сандовича. Лемківском літературом інтєресує ся од давна. Того року, на Творчи Осени в Горлицях запрєзентував свої утвори перед зобраныма в Рускі Бурсі Горличанами. Його творчіст єст ріжнородна, бо то і поезия яко головний напрям і спомины, і фотографія, але і описы долі Лемків в тим і Його, так знаного на нашій Лемковині - роду Сандовичів. На Творчи Осени в Горлицях Михал декотры свої вершы представил сьпівом. То велька штука, быти автором слів, мелодії і выконаня в єдні особі. Видно, же тоты здібности зостали Михолови переказаны през Його предків, мож повісти переказаны генами, бо Михал не лем пише патрїотичны і ліричны тексты, але і сам сьпіват красным голосом. Того вечера сьоминів, на

Творчи Осени 97 - в Горлицях Його виступ бив барз тепло принятий.

Довго бы треба было писати о Його суспільні роботі для добра Лемків і охорони їх памяток і напевно приде на то час. Нижє презентуєме верш Михала.

БЕСКІДЕ МІЙ БЕСКІДЕ

Бескіде, мій Бескіде...
На зеленім горбку,
в Бескіді далекім
стояла там хыжа,
мій чудовий дім.

В моім ріднім селі
жыла моя мати,
жыл мій рідний няньо,
я-м ся вродил в нім.

Тепер на тім місци
роснут густы кряки,
засыпана студня,
обрубаний крест.

Нич мя не радує,
бо туга мя тисне,
треба ся зберати,
лишыти вас ту.

Бескіде, мій Бескіде...
До тебе я верну,
верну я до тебе!

Михал Сандович. Крениця, 22 вересня 1996р.

ВАСИЛЬ СОЧКА - Боржавин - Україна - Ужгород

Трудно в пару словах написати о творчости так знаного і знакомитого творця, писателя, поеты, яким єст Василь Сочка Боржавин. На Його біографію треба бы кілька сторін. Але як бы ту не написати о так близкім, нам Лемкам, нашим приятелю. Василь С. Б. Написав 7 книжок, указалися десятки Його вершів і більше як 250 ріжных літературных публікацій і есеїв. Його творчіст єст публикувана в ріжных краях Европы і тлумачена на розмаїты мовы, бо Василь послугує ся такыма языками як мадярскі, румуньскі, німецкі, чєскі, російскі, українскі, словацкі. Вспанялий історик і знавец народів карпатских і їх літературы. Поета, прозаїк, педагог. Дорогу Його жытя вызначыла доля русинства на Пря шівщынї, Підкарпатю і патрїотизм до той землі. Василя С. Б. література славянска зараховує до вельких творців наших історичных будителів. В Його вершах найдеме зарівно патрїотизм як і історію карпатску. В. Сочка Б. єст добрым прикладом для молодшого покоління. Над Його вершами треба ся задумати.

ЛЕМ У ЕВРОПІ ЖЫТИ ХОЧУТ ЛЮДЕ

Чєстую Янка Краля, Петєфія, Котляревського
а ще май читаво Духновича и Достоевського,
лем най нас чорні волы не убьют ассимилаційов
и темні хмары геноциднов дєградаційов.

Бо у Европі хочут жыти люде,
де и Руснак домувство мати буде.
И за то Край наш, по газдувскы милый,
най процвітає - без недоброй силы!

Василь Сочка

ПЕТРО ТРОХАНОВСКИЙ - Польша - Крениця

Творчіст Петра ест шыроко знана не лем серед Лемків в Польшы. Свойом творчостью міцно стоіт в лемківскі літературі. Його поезія, книжки, публицистика ставляють Петра в першим ряді творців в новых часах яки наступили на Лемковині по 1956 році. Найновша Його історично-символічна драма під назвом „Сон Білого Хорвата” в сценічным выконаню пішов юж в сьвіт і буде представляни в ріжных сторонах і не лем там де жыют Лемки, але і іншы народы. На Творчи Осени в Горлицях того року Петро представыв уривок зо своей найновшой автобіографічной книжки яку приготуе до выдання. Выходит на то, же проза Петра буде так добра як і Його поезія і музыка. Почекайме на новы утворы Петра.

ЛЕМКІВСКИЙ КРЕСТ

Розпятий на сім стран світа
з криком вітру в стрямбах
поза тридесят три літа
уж ждеш

І певно ес уж призабыв
де десне рамя твое
де шуе
де отец
а де син

Єдно не сходит з памяти
Амин

Петро Муранка

ОЛЕНА ДУЦЬ- ФАЙФЕР - Польша - Краків

Того року Олена запрезентувала новы вершы. То юж дозріла поезія. Єй вершы треба зрозуміти, бо то такы высмакуваны строфы, а навет поединчы слова. Над тьма выдуманьма о великім значиню словами треба ся добри застановити, жеби познати іх значыня. Такі ест мож

повісти-стиль-Олени, бо Она выросла юж в новых часах, належит до молодых віком творців, а при тым ест барз добри приготовлена од фільольогічной стороны. Може і для того Єй творчіст ест ліпша як вершы нпр. старшого поколіня Лемків. Найважніше же Олена має в своїх генах лемківску душу і патріотизм, знае нашу історію і длятого Єй творчіст летит так високо. Пред Оленом шырока дорога не лем в літературні творчосты - для Лемків - але і в історіі о нас самых, бо Єй факультеты, а остатньо і отриманий докторат дають Ій таку можливіст.

XXX

Мій світ
то не чуже слово
то кавальчик простору
в абсолюті
молитва
за помершы души
якы іщы тліют в землі
зелене світло
будучым вікам
вкоріненым
в архетыпний
образ жытя

XXX

влівперек
то інакше
як вздовж
міра часу
вывернена нарубы
горбок за горбок
просто в сонце
німы лиц
ніячиют
в слідах чужых

Олена Дуць - Файфер

ЮРКО ХАРИТУН Словація - Прешов

Юрко Харитун належит до молодшого поколіня наших творців. Пише не лем красны вершы але і оповіданя. Ест добрим бесідником. Його поезіі мож слухати годинами. Ест в тій творчості і слово важне і сам спосіб переданя того слова самым творцьом. Юркови то ся барз удае, Він має дар до красной, зрозумілой мови, Він слово передае душом, а товды з Його поезіі видно тоту жарливіст - кликаня до едности і триманя ся едности. Перед Юрком сьвіт отворений, Його поезія трафлят до люди, нибы проста, людска, зрозуміла каждому, але тіж така знаменита. Жычыме Юркови орліх крил, най високо летит.

ТРЕБА РОСПОВІСТИ

Вже не треба
руки двигати до неба,
нарікати,
проклинати...
Треба сісти,
своїм дітьом росповісти:
як из Звали людей гнали,
як преграду пуд Старинов
збудовали,
як жыли колісь Русины,
поки не ишли до той Снины,
якы співанкы співали
и як церьков збудовали.
Треба сісти
в Остуружниці
як безвірці
тот храм Божый зруйновали,
другым людям росповісти,
бо преграда не прозрадит.
Не прозрадить.

Юрко Харитун

АНДРИЙ КОПЧА - Польща - Вроцлав

Андрия Копчу літерацка критика ставлят в ряді лемківських творців молодого покоління. То ровесник Петра Трохановского, Олены Дуць-Файфер, Владка Грабана, Мирослави Хомяк і заграничных наших творців як Юрко Харитун. Тоти наші творці выросли юж на західніх землях на вигнаню, ту покінчыли школы, зробыли дипломы. Андрий по своей професії режисер, по творчости драматург заняв ся барз трудным родом літературной творчости, якым ест драматургія. Знана ест юж в цілым краю Його драма під назвом - „Одтяти коріня”, котру написав, вырежысерував і представляв на сценах. Ест то кавальчык лемківской тернистой дороги, кавальчык нашой історії. Андрий то тіж еден з головных наших суспільных діячів в Стоваришиню Лемків

в Польщи. Придала бы ся ішчы дальша част драмы наших люди, тых што повернули до гір на рідну землю по 1956 році найчастіше під голе небо, або до даякой шопы. Андрий знае як треба тото зробити, бо Його корені тіж там в горах.

ТЕОДОР ГОЧ - Польща - Зиндранова

Феця Гоча не треба шырше представляти, бо то знаний нам лемківський діяч, Фецьо був співтворцьом ансамблю Лемковина і головным заложительом музею в Зиндранові. Гнес тот музей знаний не лем в Польщи але і поза ей границями. Музей поширят свою діяльніст і може ся стане важным осередком лемківской культуры на рідні нам Лемковині. Але Фецьо має выповныти ішчы іншу роботу, - мусит описати історію організуваня музею, трудности і перешкоды, а тых было найвеце, то тіж наша історія. В культурні діяльності з колективами театральными написав 1-сценічну штуку з минулого жытя Лемків пн. „В суботу вечером”, а з военной темы „Братерство зброї” і „Перерва в боях” в які представив участь наших вояків в борбі з німецькым фашизмом в 2-гі войні світові в рядах Червеной Армії, Войска Польского і Чехословацкогo Армійного Корпусу а также і в партизанских одділах.. Шкода, же свої драматичны творы не выдав в книжочках, лем тогды не было то легко як меншости не узнавано. З писарского доробку Фецьо має остатне выдання а ест то книжочка під назвом „Куме Гнате”. Треба жебы кум Гнат написав бівше „Кумів Гнатів”.

КУМ ГНАТ О РУСКІ БУРСІ І ПОЕТИЧНІ ОСЕНЫ 1996

Куме Гнате власти Горлиць
Руску Бурсу нам вернули
„Лемковина” юж в ні співат
Штобы о нас вшыткы чули.

Радят зас Лемкы діяче
Поетичну Осін творят
На выставах музейників
Іскры культуровы горят.

Хор - капелю Славко вчир (Я. Трохановский)
Павло ремесло вказує (П. Стефанівский)
Владек зас образы вшат (В. Грабан)
Ваньо вшиткых лем потішат (И. Квока)

Генек кличе помагати (Є. Дзядош)
Ту поетам істи дати
Жінкы ідло порыхтуют
Вшиткых Гостів почастуют.

Андрей, Адам завитали (Копча, Барна)
Ту „шахраів” не просили
Сут поеты з України
Та і з близкой Пряшівщини.

КУС О ЛЕМКІВСКІ ЛІТЕРАЦКО ПОЕТИЧНІ ОСЕНЫ 1997

Куме Гнате сут новины
з жытя Лемків Лемковины
зас діяче ся злетіли
Руску Бурсу кус огріли.

То в Горлицях Куме Гнате
І поеты о тім знате
свою творчість представляли
же декотры аж співали

Пришли Братя з Пряшівщини
І Лемкы з польской чужыны
Василь Сочка з Закарпатя
Вшиткы зишли ся як братя

Там Олену здоровили (Дуць - Файфер)
Петра ювілей славили (Муранка- Трохановский)
А юж скорше Фецьо гварит (Гоч)
Андрейови „Осін” дарит (Копча)

Теодор Гоч

МИХАЛ ЗЬРУЛКО - Польща - Варшава

На тогорічни „Творчи Осени” Михал Зьрулко был перший раз як писатель. Лемки познали Михала на Ватрах де серед участников Ватры одкрывав свої погляди на лемківски справы. Але мало хто знав же Михал од давна пише свої памятникы, так о жытю своїм як і Його селян, Лемків, бо Михал , як сам повідат, ест твердим Лемком.

Спомины Михала друкують польскы писма , а найчастіше „Плай”. В 1996 році за Його стараньом Wytwórnia Filmów Dokumentalnych в Варшаві розпочала приготуваня награти фільм о Лемках. Буде тот фільм в польскі телевизіи в тым році. Але Михал пише свої спомины. Буде то цікава книжка о Лемках. Єдно з тых оповідань было друкуване в „Плаю” нр. 13 з 97р. під назвом „Акція Wisia widziana oczami psa” То добра проза,але прочитайте сами тот уривок:

„Од верхомлянској циганки достав ем малого пса. Дав ем му назву „Райтоп”. Якіси дивни был то псик, мав ноги як заяц. Навчив ем го розмаітых штучок, а навет танцюваня на двог ногах. Помагав мі пасти худобу.Зближавося літо 1947 року. Люде юж чули про тоту акцію „Вісла” і о выселінях Лемків. Мойому Райтопови моц раз ем повтаряв, же як бы ся стратив, то ту при тий студенці буду на него чекав. Але пришов і до Верхомлі тот найчорнісший час, пришло войско і выгнало вшиткых Верхомлянив. На віз забрав ем мойого Райтопа, але як пришов вояк і зачав ся на нас дерти, мій Райтоп втюк домів. Видочні понюхав што то ест тота акція „Вісла” і видів плач люди - видно пес того не вытримав. Деси по довгих роках од нашого вигнання, приїхав ем перши раз в одвидины до мойого села, до Верхомлі Великой. Затримав ем ся при нашым старым обисьцю, преспав ем ся в шатри. Било то в літі.Рано пішов ем до студенки напیتی ся воды. Сіджу собі мишлю што то з Лемками зробили. Але чую якіси шелест в кряках, призерам ся....а ту з густовины выходит мій Райтоп. Горячо мі ся зробило, пес привлюк ся до мене бо юж не міг пильно іти, был так худи, забіджени, же аж страшни. Взяв ем го на руки, а він барз смутныма очами смотрив на мене, бо то я го ту лишив, я його опуствив. Довго тримав ем го на руках , хтіло мі ся голосно плакати, але ем не міг. Оба зме зазнали смаку акції „Вісла” - видно то было і в його очах. Хтів ем го занести до мойого шатра, накормити, навет з ним побесідувати - было то юж за пізно - пес на моіх руках закінчыв жывот”.

(Михал написав того оповіданя по польскы - перетлумачыв Ярослав Зволінскі)

НИКОЛАЙ ГВОЗДА - Словачия - Ладомирова - Свидник

Никалай Гвозда коротко був з нами в Горлицях. Мали зме і так можливіст послухати Його вершы в суботный вечер. Добра поезия, зближена до вершив, якы пишут і нашы творці, де все видно три найчастіше вызнаваны sprawy:

-привязаня до того што наше - рідне, в тым до свойого походжыня,
-вірніст свої землі і вірніст свої вірі. По пречытаню вершів Николая, зараз ся робыт лекше на душы.

ТАКИЙ ЄМ СЯ РОДИВ

Якым єм ся родив,
до смерти зістану,
такый був мій отець,
таку єм мав маму.
Нашы предкы были
з доброго насіня,
они запустили
глубоко коріня.
З доброго насіня -
здраве, силне, просте,
а з того планого -
все лем криве росте.
Тяжко напростити
кривака такого,
кедь він кривый росте
од коріня свого.
Штобы то лем криве
іщі круте к тому,
нігда не пасуе
ку тому простому.
Так небіжчік дідо
все нам повідали,
жебы сьме ся діти
лем свого тримали:
- Не смосьте до світа,
што ся блисчіть красше,
снажте сі хранити
того, што є ваше.

ЯРОСЛАВ ЗВОЛІНСКІ -Польша Кошалін

Творчіст Ярослава Зволінского познали зме з трьох выданых Його книжок. Єст вірным участником „Поетицкой Осени” і мож повісти праві же співорганизатором. Його вершы были і сут друкуваны в „Русині”, „Загороді”, „Карпатській Руси”. Хоц дос остры і просты в вымові, зато патріотичны. Єст в них дуже жарливости і тугы, і все наказує дбати про свое, про тото што наше - лемківске. Ярослав вельку увагу посвьячат нашым народовым памяткам. Видно тото і в верши який представил на тогорічні „Творчі Осени” в Горлицях.

ЦЕРКОВ І ДЗВОНЫ

В глубокым потоці де гору стесано
Выросла церков, з пятьома банями
Сут і дзвонны од Лемків, з нашыма словами
Про нашу віру і нашу будучніст
През довгы рокы, ту, будут сьвідками.

Придте ту Лемкы і поклонтєся
Царскым Воротам і вшыткым сьвятим,
І силі тых Лемків што збудували
Сьвятиню правды, жерело жытя
для дальшых поколінь,
А голос тых дзвонів най силы ім додаст
І вічної памяти - мы, не пропали.

Креницка церков в тесани горі
Буде сумліньом на Лемковині
Мы, ту были, зме, і будеме
З нашом віром, з нашом родином, в наші родині.

Порушывся велькі дзвін
і припомнув, же він, то вельке серце
што бе в грудях для Лемків,
Тых, ту, на Лемковині і тых, далеко на чужині.

Дзвонте, дзвонте сьв. Володимире і Ольго
І помершым памяти,
Дзвонте для живых, додайте ім силы і духа
Най голос ваш чуют цілы Карпаты

Бо судний ден юж ту був
Дзвонте голосно най звук ваш почує і Царство Небесне
На хвалу Віры, розбийте хмары, дзвонте так довго
Аж нарід воскресне.

Ярослав Зволінскі.

ПОСТАНОВЫ УЧАСТНИКІВ „ЛЕМКІВСКОЙ ТВОРЧОЙ ОСЕНИ”, Горлиці - 97

Зобраны на спітканю - „Творча Осін 97” , діяче і творці Лемківської Літературы, в днях 11 - 12 . 10. 1997р. в Горлицях принялі такы постановы:

1. Продовжити організуваня і в наступных роках спітканя з творцями під назвом : „Вечер Лемківской Літературы - Творча Осін”. Організатором буде Стоваришыня Лемків при участі інших лемківских організацій. Од наступного 1998 року спітканя будут в Рускі Бурсі в Горлицях в остатню суботу місяця вересня.

2. На „Творчу Осін - 98” будут запрошены творці, котры юж выдали свої книжки, але і тоты котры маюť свій науковий доробок - написаны творы о Лемках, публикаційі, спомины і т. п. - а сут заінтересуваны в лемківскі творчости.

3. Заряд Стоваришыня Лемків внескує оголосити в „Бесіді”, „Загороді” одозву до Лемків, а особливо до лемківской молодежи о писаня вершив, оповідань, споминів о нас самих, о Лемках. Написаны утворы будут зберати редакційі “Загороды” і “Бесіды”. Найліпшы утворы будут нагороджены, а їх творці запрошены на спітканя „Творча Осін 98” до Горлиц.

4. Приготувати засады (регулямін) признаваня нагороды за найліпший верш, оповіданя і оголосити тоты засады в писмах „Бесіда “ і „Загорода “

**Принято в Горлицях
11 - 12. 10. 1997 р.**

БАРВІНОК ТО ЖИТТЯ

...Неділя, Село Райське. Весна 1939 року. Мені сім років. Бабуся Евка часто хворіє. Хоч сама вона вміла зливати віск, спалювати рожу, збирати всяке зілля, тим і допомагала людям. А їй допомогти нікому. До лікарів тоді зверталися хіба що в крайніх випадках, бо коштувало то дуже дорого, та і часу не було, треба було їхати до міста,, а в дома господарка, завжди купа роботи.

І коли лікар збадав бабуся, то сказав, що нічого страшного він не знаходит, от тільки треба пошанувати себе, зарізати файного півня чи курку, попиту розсолу і так себе доглядати. А як це не допоможе, то ще приіхати до нього.

Довго вибирали, якого півня зарізати. Курей було багато, десь може копа, а може і більше. Бабця посміхаючись, говорила: „Цей доктор хоче, щоб я всіх курей порізала”.

Пір’я з півня в решеті поставили на п’ец. М’ясо здебільшого поїли діти, а бабця пили розсіл. Всі були задоволені.

В неділю до нас прийшов сусідський хлопець, він був трохи старший від мене. Я затесував пір’я, мачав його в каламар і малював якихось коників. Було дуже весело і радісно. Та сусідський хлопець відібрав від мене перо і я поліз на п’ец, щоб знову взяти собі пір’я. Я хотів це зробити так швидко, що розігнавшись, разом з решетом, з печі, впав нурк головою на долівку...

Дальше зі мною творились неймовірно дивні речі. Я бачив себе якось зверху, під стелею, а тіло мое було ніби на ліжку. Було багато людей, сильний плач і лямент матері і бабусі. Вони так кричали і заламували руки над головою, що той плач і зараз я його чую.

Я побачив велике яскраве світло, що створювало високий стовп з чоловічих фігур. Фігури ці були великими, десь може шість - вісім метрів, одягнуті в блискучий білий одяг. Осіб було вісім, а може і дванадцять. Лиця їх були витягнутими вверх, з білими, довгими бородами і довгим волоссям, з розумними і добрими очима. Я довго їх старанно розглядав, вони манили мене з собою своїм поглядом, невловимими посмішками. Мені надзвичайно було добре і я дуже хотів піти разом з ними. Та страшений зойк матері і бабусі мене не пускав.

...Вмить все змінилось... Появилися гірлянди, ніби з барвінка, ніби листочки верби, а може все ж таки листочки барвінка. Гірлянди були

довгі, звисали над моїм обличчям, розгойдувались і начебто розважали мене. Барви переливались і виблискували сріблом: червоний, жовтий, фіолетовий... Та більше всього вабили зелені листочки, я розглядав їх. Їх кольори від яскравого світла з світлозеленого переходили у колір глибокої зелені...

Мої святі повільно піднімались в небеса. А я залишався на землі. Хоч мені дуже і дуже хотілося піднятися разом з ними...

Іван Мердак .

МАТЕРІ

Отчий краю,
тебе я не знаю,
бо я тоді ще був малий,
хоч снився часто ти мені.
До тебе в гості йду у сні.
Висока стріха, старі стіни,
а на порозі - мати.
Сорок літ зустрічає вона мене,
руки простягає,
голівку обнімає,
шепоче тихо щось мені.
Давним - давно немає хати,
вітер попіл розвіва,
спить спокійно мати -
чого приходиш ти сюди?
Висохла вже криниця,
не напитися водиці,
а я все мрію про одне:
прилетіти на коні
на світанку до зорі,
подивитись на криницю,
обійнять рідну землю,
а там можна і заснуть.

Іван Мердак Березень 1983 року.

ЮВІЛЕЙНИЙ ВЕЧІР НА ЧЕСТЬ 70-РІЧЧЯ КРАСОВСЬКОГО ІВАНА ДМИТРОВИЧА

22 юовтня 1997 року в Актівому залі Львівської організації українського товариства охорони пам'яток історії та культури зібралась численна громада Лемків не лише Львова але і розсіяних по Україні, щоби вшанувати 70-річний ювілей відомого історика, етнографа, публіциста лемкознавця Красовського Івана Дмитровича.

За столом президії Ювіляр, голова правління Фондації дослідження Лемківщини Ярослав Швягла, члени правління-Петро Когут, Ірина Чертик та гість з Києва- депутат Верховної Ради України, поет і композитор Микола Горбаль.

Урочистий вечір відкрив Петро Когут, який зазначив, що саме сьогодні нашому Іванові Красовському сповнюється 70 літ. І хоч років ще не багато але зате здійснив чималу роботу на ниві історії та культури лемків.

Голова ФДЛ Ярослав Швагла та митець Дмитро Солинко (автор портрету) вручили Ювіляру майстерно виконаний портрет. Слово про життєвий і творчий шлях Ювіляра виголосив Ярослав Швягла. Він відзначив що Іван Красовський народився 22 жовтня 1927 року в селі Дошно на Сянїччині. Після закінчення сільської школи

Іван Красовський на святі „Од Русаль до Яна” в Зиндранові

навчався в українській учительській семінарії в Криниці, а після виселення в 1945 році на Україну продовжив навчання у теребовлянському культосвітньому технікумі, юридичній школі та Львівському Університеті ім. Івана Франка. Працював старшим науковим співпрацівником Львівського Історичного Музею, потім завідувачим наукового відділу Музею народної архітектури та побуту.

І. Красовський відомий як публіцист, науковець - дослідник, історик етнограф і лемкознавець. В його доробку понад одна тисяча статей, нарисів, рецензії переважно з лемківської тематики, кільканадцять книжкових видань. Він одним із засновників товариства „Лемківщина” (1988), Фондації Дослідження Лемківщини (1991) ініціаторів будівництва лемківської церкви святих Володимира і Ольги, лемківського музею, завершив роботу над двотомним „Енциклопедичним словником Лемківщини”. Правління і члени Фондації, як і вся лемківська громада бажають Ювілярові щасливого довголіття.

Першим з поздоровленням виступив депутат Верховної Ради України Микола Горбаль. Він вручив Ювілярові подяку за довголітню працю в ділянці дослідження історії, культури і побуту Лемків від комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України, де сказано: Ми високо цінуємо Ваш вклад у дослідження культури Лемків. Ми вдячні Вам за постійне висвітлення у засобах масової інформації трагедії спричиненій акцією „Вісла”...

Подяку підписали Михайло Косів, Лесь Танюк, Микола Горбаль, Ярослав Кендзьор, Микола Жулинський, Володимир Кулініч та Вячеслав Черновіл.

М. Горбаль вручив ще і поздоровлення київської організації товариства Лемківщина в якому говориться: “Наш любий краєне, пане Іване!

У цей памятник не лише для Вас, але і для Лемків в Україні і поза нею день Київське товариство „Лемківщина” шле Вам невтомному і самовідданому літописцю долі Лемків і Лемківщини низький уклін і сердечні поздоровлення з нагоди Вашого 70-ліття. Кажуть що можна вирвати людину з гір, та не можна вирвати гори з пам'яті людини.

Можна було обманом і насильством забрати Лемків з Лемківщини, але не можна видалити Лемківщину з пам'яті Лемків. Ви як науковець, історик дослідник, мистецтвознавець, публіцист журналіст і літератор сповна відпрацьовуєте даний Вам долею і Богом дар. То дай Вам Бог многих літ.”...

У своєму поздоровленні генеральний директор фірми „Світоч” відзначив плідну діяльність Ювіляря як вченого дослідника, прекрасного ректора та побажав йому щастя і многая літа.

Від львівського товариства „Лемківщина” Ювіляря вітали і поздоровили голова Іван Щерба, заступник Ілья Чулик, члени правління професор Марія Байко з сином Романом, поет Василь Хомик з сином Андрійом.

Від тернопільського товариства „Лемківщина” вітав Ювіляря заступник голови Ігор Дуда, бережанського товариства „Лемківщина” голова Богдан Тихий та Йосиф Мілянич, від товариства у Калуші голова Федір Лабик та від т-ва „Надсяння” - Зиновій Назаркевич, від інтелігенції Галина Вран. Від музею народної архітектури та побуту де Іван Красовській працював майже 20 років Ювіляря вітала делегація на чолі з Архипом Данилюком.

Від Інституту народознавства ХАН Україна Ювіляря вітав директор Роман Чмелик. Подячний лист від Управління Культури Облвиконкому підписаний Романом Лубківським вручила Галина Стаденицька. Сердечно поздоровили Ювіляря директор друкарні де друкують його книжки Володимир Вархола та Дарія Мартинів.

Тепло вітали Ювіляря відомий майстер різьби по дереву Андрій Сухорський, диригент хорової капели Іван Кушнір, о. Анатолій Дуда парох лемківської церкви та о. Іван Репела з І. Франківщини, професор медуніверситету шкільний товариш Володимир Масляк, заслужений діяч культури України Михайло Баран, журналіст Кость Чавага, професор Христина Саноцька, поет Богдан Чепурко, народна художниця України Євгенія Шимоняк, радіокоментатор Володимир Шалайський, перший редактор газети „Наш Лемко” Петро Смереканич та інші

Окремо хочеться відзначити теплі і задушевні поздоровлення від найближчої родини Ювіляря дочки Оксани, внука Андрія, брата Михайла, сестри Анни.

Член ФДЛ Ірина Чертик оголосила зміст поздоровлень які надійшли на адресу Ювіляря через пошту: т-ва „Україна” в Києві, посла України у Словаччині Дмитра Павличка, Пряшівського Університету др. Миколи Мушинки та Юрій Кондрат, Архієпископа Перемисько-Новосянчівського Адама, відомого митця Григорія Пецуха, Божени і Олега Іванусівих та родини Маслея з Канади, директора Лемківського скансену в Польщі Федора Гоча, редакції тижневика „Наше Слово” - Варшава, редакції „Бесіда” - Польща. Художниці Тамари Гордової з Черкас, родини Мишковських з Полян, синів Юліяна Тарновича Мирона і Олександра, працівників музею книги в Бережанах та Івана Костельника, Марії Рудавскої, Віри Васенко, дра Броніслава Яськевича - Тарнів, та Володимира Гули з Києва,

В цей день Ювіляр отримав чимало сувенірів. Серед них картини, різьба по дереву, книжки та інші цінні пам'ятки і вірші йому присвячені. Прикрасою ювілейного вечера були без сумніву виступи художніх колективів. Дуєт, Олени і Любови Олійник, будинку культури звязківців виконав вінок пісень на слова Василя Хомика присвячених Ювілярю та гурт дітей СШ. Н 21.

Зворушливим були виступи художніх колективів Лемків з Калуша. Це „Терки” худ. Керівник Богдана Онисько і „Студенка” худ. Керівник Любов Щавинська, які підготували вдалу інсценіровку присвячену Ювілярю з чудовими повними ліризму лемківськими співанками, танцями та народним гумором у виконанні Василя Шкимби та його доні Марії.

Ювіляр щиро подякував присутнім за поздоровлення, сувеніри, художнім колективам за пісні та пообіцяв і далі плідно працювати для добра Лемківщини. Після традиційного „Многая літа” була організована гостина.

Ювілейний вечір Івана Красовського був справжнім святом культури Лемків.

Петро Козут

НА МОГИЛІ МАТЕРИ

Вклонитись могилі Матері було моїм бажанням давно, але здійснилось лем през кілька десятків літ. Величаво і радісно святкували „Русалю” в Зиндранові, попрощалися з кривими і прийшов час здійснити мрію. Разом з приятелями Федором Гочом, Дмитром Солинко і Здзіславом Гіль з Окружного Музею в Кросні рушаємо в дорогу. Миняємо Прибівку, Воляшівку, Лончкі і звернувши на право през річку Вільхівку ми в Петруші Воли. Серце міцно бється, бо ту я народився, ходив до школи, прожив двадцять літ, ту ми знайомий кожен горбочок і потічок, ту минула моя молодість.

Даколи Петруша Воля мала двіста хыж, а гнеска і сорок неє, тому малоурожайны поля позарастали лісом. Жыли в нас і потомкы войска козацкого, які пришли після поразкы под Берестечком, очі свідчат іх назвиска як Гардо, Жмінка, Хруняк, Дюгно і козацка натура іх потомків. Гнеска ту лемків неє, в 1945-46 більшість виїхала на Україну а репта виселили на захід.

Старамся припомнути де чия хыжа стояла але трудно, бо муровани доми юш на новім місци. Школа тота сама деревяна, гарді виглядат, заходжу в клас де вчывся читати і писати рисіком на табличці, приємно зустрічат мене молода учітелька і гварит же тепер ходит до школи тридцат девят діти, робіме фото на памят і рушаємо дале. З правой стороны гора Магура, там сліды окопів як з першой так і друтой світових воєн, бо ту довго стояв фронт. Там в однім з окопів захоронений вояк Совітской Армії по імени Василь, якому чудом удалося втечы з лягру воєнно пленных в Шебнях коло Ясла. Ледво дішов до нашого села. В хыжи Теклі Клебш обогріли і накормили го, але був хворий і слабый, дале ити не міг, за пару дни його не стало. Хоронити на цмонтарі було опасно, бо якбы узнали фашисти то перестріляли бы дуже народу. Зробили труну, тіло накрили білим полотном, покропили свяченом водом і серед ночы винесли на Магуру, та похоронили в старім окопі, а на могилі посадили смереку.

Напевно довго виглядають і ждуть мати сина, жена мужа, діти няня і немало пролили слез, а іх Василь спит вічним сном в лемківській землі на горі Магурі. Миняємо Кичеру і з лівой видно гору Діву. Там за

березником поляна на якій стояло три хижы: Банася, Мудрака і Кобявки, хоц ділило їх лем парудесят кроків, але належали до ріжных сел бо ту проходила границя меже Петрушом Вольом, Ріпником і польским селом Висока. Вшыткы три родини були мішани лемківско-польскы. Діти посилали до школы в Петруші Вольї і до церкви ходили в Ріпнику. Гнес юш ани сліду по тих хижях і людях што там жыли, бо хижы спалили а люди розстріляли фашисти, але о тім напишу другым разом. А ту стояв двоповерховий дім в яким була кооператива „Господарска Спілка” де я був продавцем і читальня ім. Качковського де я був бібліотекарем.

Моєї хижы нес, лем зароснена студня свідчит о тім, же ту даколи жыли люде. Серце стискає, бо ту я ся вродив, ту зробив перший крок і промовив перше слово мама. Памятам як урочисто мы святкували Велику, Великден, Русаля і кермеш. Перед святом вечерйом шли на річку обмити лице чістом водом, а потім на пахучім сіні при свічці сідали до вечері, складали жыччя а дідня шли до церкви. На Великден по службі в церкві сідали до свячення паски, а потім я з кавальцем паскы і молитвом обходив наше поле і просив Всевишнього о добрий урожай. А яка радіст була на Русаля, віночкы з полевих квітів і співи коло річки молодежы. На кермеш в ден св. Параскевії в церкві правило дуже егомосьців а раз і сам єпіскоп приїхав, а потім каждый старався запросити до себе гостів з сусідних сіл. Тяжко було вижити на кавальци каменистого поля бо не лем хліба але і бандурок до нового не старчило, а було весело бо близме разом на прадідівскї землі.

Нарешті ми коло церкви св. Параскевії, величава п'ятибанна в візантійскім стилу збудована ищи при Австрійї. Обходиме доокола як даколи з процесійом, смотриме през вікна, видно іконостас, престол. Значит нич не змінено хоц тепер ужывана як костел. В ті церкві мене хрестили, з ней на вічний спочинок випровадили мою мамку, діда і прадіда. Тота церква то наша гордіст, наша духовна радіст. Перед войном на великій бані поржавіла бляха і ремонтувати запросили бляхаря з Кросна - Жида зо сином. Майстри добрі виконали роботу і запознали ся з нашим егомосьцьом Ярославом Мировичем. Коли вибухла війна і Жидів заберали до гетта а потім нищили, бляхар з родином втік з Коросна і пришов в ночы до егомосьця просити о поміч. За перетримуваня Жидів або наданя ім помочи фашисти розстрілювали на місци. О тім егомосьць знав але помочи не отказав. Вирішили же

Жиди будут жити на центральній бані і лем в ночы єден зыйде по воду і за пожьвом. І так щасливо жидівска родина уратувала життя і пережила окупацію. Де вони тепер? Ци жиют, ци знают діти де і хто ім уратував життя? Трудно повісти.

Коло церкви величавий дуб якому вчени дают 1200 літ, барз дуже видів на своїм віку лем бесідувати не вмєє, а тепер хворіє, банує за Лемками. Робиме фото на памятку, кланяме ся величавому храму і идеме на святе місце - цмонтір де гробы предків, рідных і моєї матери. Спочатку ми на старім цмонтарі. Ту за моєї памяти юш никого не хоронили. Висока трава, польове квітя а по середині трираменний крест на могилі Др. Модеста Гумецкого - патріота, писателя і народного діяча Лемківщини минулого столітя. През 25 літ він був лікарем в Кросні, як добра людина і добрий газда завоював собі таку повагу в Поляків же на пару каденцій оберали го бургомістром Кросна. Робиме фото на памятку, схыляме голову перед могилом славного сына нашого народу і идеме на новий цмонтір хоц гнеска він юш тіж старий. По краях кремезны буки і явори, зелена трава і гарде польове квітя украшають могилы. По середині тот с'амий великий крест з розп'ятям, за ним памятник „Жертвам Талергофа”. А передом трираменний крест на

Під дубом - Петруша Воля

гробі о. Теодора Мерени який ту був парохом веце як 50 літ, узник концтабору „Галергоф”, засновник кооперативи, читальні, братства св. Миколая. Кілька камінних трираменних крестів в добрім стані, што свідчит о тім же ту шануют наш обряд. Але я спішу на могилу матери. Знаю же четвертий ряд і двадцять перша могила, але як познати кед трава і квітя високе, а горбочки трудно розріжнити. Опреділям на око, шепчу молитву а слези капают „Пребач мі мамо, же я тебе не хоронив, бо був на війні і довго не приїздив, гірка доля не сприяла але ти завжди в мойому серці рідненька моя. Давно вже не ма в живих тата, Василя, Павла і Марії, залишився лем я і як на довго знає Бог”. Беру жмінку землі на могилу тата, братів Василя і Павла, сестри Марії і кус для себе до труны. Молитва і остатни слова на прощаня: „Спийте вічним сном мої дорогенькы славни сини і доні лемківской землі і Вы нащадкы войска козацкого якы ділили з нами долю і недолю. Вы вічно будете жити в памяти нашого народу, в тих што розшмарени по світу і в тих што пережили муки вигнання і повернули на прадідівску землю аби одродити нашу віру, традиції, культуру і разом з братними народами будувати нове радісне щасливе життя потомкам на рідній землі”.

Юш далеко за полудне, кус выглянуло сонце і легонький вітер колише ліс на Магурі, Кичері, Діві прашаючи тихо шепче: - приїд ту зас.

Вертаме том самом дорогом, В Лончках идеме на плебанию до пробоща. Кремезний середнього віку ксьондз витат нас і запрашат до покою, а кед узнав же я пришов подякувати йому за пошану нашого обряду, убранства в нашой церкви і в добрім стані цмонтір то зрадів і устроїв красне принятя. Оглянулизме костел якого памятам з давних часів, зробили запис в памятній книзі і фото на памят. Кед бы то в кождім нашім селі де тепер живут Полякы так шанували наш обряд, наши церкви і доглядали цмонтері то лекше було би пережити заподіяни кривды.

Під вечер ми в Сяноку, нас тепло витат наш дорогий Архієпіскоп Адам. Але найперше иду до церкви подякувати Богу за ласку побувати в ріднім селі і помолити ся на могилі матери.

Петро Козут. 18.06. 1997 р.

ІЗ СЛАВНОГО ДРЕВНЬОГО СЕЛА РАЙСЬКОГО НЕ ЗАЛИШИЛОСЯ НІЧОГО

Коли я через тридцять років знову ступив на своє, заросле терньом, подвір'я оглянувся довкола, побачив рідні гори і хмари, стиснулося мое серце. Мені здалося, що духи моїх предків говорять зі мною, ніби встають вони з могил, і тримаючись міцно за руки, із останніх сил, хочуть повісти про ту велику кривду українського народу, про трагедію Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Лемківщини...

Я, Іван Мердак, 1933 року народження, село Райське ліського повіту, що в східній Лемківщині, на берегах стрімкого Сяну, є також свідком тих подій. Пам'ятаю, як закінчилася війна і люди полегшено зітхнули, спекавшись тяжких німецьких контингентів. Орали землю, загортали окопи, визбиравали шрапнелі з пораненої землі. Та радість не була довгою.

9 вересня 1944 року тодішній режим Польщі, разом із сталінським режимом, підписав ганебну угоду про так зване „добровільне” переселення українців з рідних, споконвічних земель.

Залякати дюдей було важко. Наше село кілька разів хотіли виселити. Люди покидали майно, брали тільки дітей і худобу, втікали гірськими потоками в гори. Мости і дороги перекривали деревами. Гори ставали неприступною фортецею.

...Мій дідо Дмитро Зенчак понад 20 років тяжко працював в Америці в шахтах, на тютюнових плантаціях, заробив гроші, і хоч господарка була немалою, докупив ще 10 моргів поля, кілька моргів лісу. Як же він міг добровільно покинути свою працю, могили своїх батьків?..

Пам'ятаю травень 1946 року. Було це в четвер, а може, в п'ятницю. Мати пекли хліб, глянули у віконечко і побачили, що з гір чорною лавиною спускаються в село жовнірі...Через дві години в селі не залишилося жодної живої душі. Дороги перекриті, нас силою вирішили переправити через Сян. Ріка на той час була повноводною, стрімкою і глибокою. Загнали одного чоловіка у воду і зрозуміли, що переправити людей у такий спосіб - неможливо. І тоді через гори, гірськими стежками, де ніхто ніколи не дозволяв собі їхати навіть порожнім возом, нас почали переправляти. Падали коні, діти також, як могли, підставляли свої рамена, пхали вози.

Досі не маю спокою: за що дюди працювиті, набожні, що любили і шанували свою рідну землю, за яку кару понесли цей тяжкий хрест?

...Наш табір просто неба розмістився на станції Лукавиця. Діти спали на возах, під возами, всі чекали вагонів. Ночами палахкотіли вогні, горіли сусідні села. Вороття назад вже не було. Вагони, в які нас загнали, називали телячими, Бо і справді їхали ми разом з худобою, поза всякими санітарними нормами. На кожній зупинці люди бігли з відрами, несли воду, рвали траву на фосах, рятували худобу. Про себе не думали. Їхали довго, майже три тижні. Остання зупинка - Борщів.

На саме Вознесіння висипали нас на землю з вагонів. Як горох. Побувши під відкритим небом і дощем кілька діб, прощалися сусіди з сусідами назавжди.

Із славного древнього села Райського не залишилося нічого...

І потягнулися вози в пошуках притулку. Нас 17 родин залишилося в Королівці, інші поїхали в Шупарку, Сков'ятин, Пищатинці, Борщів та Чортківський район. Ті, що приїхали раніше, отримали хоч сяку таку допомогу. А нам дісталися лише сталінська позика та жидівська хата. В одній половині розмістилися ми, а в другу батько прийняв на комірство дві родини з Кросна, що повернулися з Донбасу. Іван Прокоп'як та Антон Ланяк були ремісниками по каменю, змайстрували жорна, і всі ми мололи зерно, кукурудзу. А дідо ще й приспівували: „На Україні земля чорна, мелют жорна, як холера”.

Холод і голод справу свою зробили. У січні 1947 року померла мати. Їй було лише 37 років, нас, дітей, залишилося четверо, найменшому - Ярославові - навіть року не було. Я змушений був на якийсь час покинути школу. Почалася колективізація, батька три доби протримали в пивниці, і тоді він „добровільно” записався до колгоспу. А на другий день уповноважений Гацанюк із своїми „стрибками” забрали коня, упряж, віз і підмели зерно для щасливого колективного посіву.

Колгоспний врожай видався злиденним, платили на трудовень 25 грамів зерна. Батьків заробіток в кузні за цілий рік ми у двох на плечах принесли. А ще, з тих часів, перед очима наш кінь. Коли коней, уже колгоспних, гнали на водопій, а хата наша була над дорогою, кінь завжди забігав на подвір'я, і ми всі плакали. А одного разу впав на подвір'я і більше не підвівся.

...Коли зустрічаєш літню людину і запитуєш: „Чого вам в житті хотілося би”, то у відповідь чуєш: „Нич не хочу, тільки хотів бим побачити рідні гори, вклонитися могилам рідних, напитися студеної води і можу вмирати”. На жаль, вже багато людей, не маючи можливості побачити свою рідну землю, повмирали.

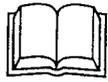
Можна знищити церкви, спалити села, відібрати землю, але пам'ять людську нікому не вдасться стерти.

*Іван Мердак, скульптор
Тернопіль*

ВІКНО

Малюю
на шибах замерзлих
і - не заздрю нікому,
бо я стою
біля матері -
близенько,
а мати -
у труні.
Візерунки на замерзлих шибах
і досі сняться
мені.
У школу завтра
я не піду,
бо ноги босі
мої.
І так пролетить
не одна зима.
Я не плачу,
а чекаю,
поки сонце зійде,
шибки обігріє і -
засміється
вікно мені.
Це дитинство,
мої мрії, -
цілий світ можна побачить
у вікні.

Іван Мердак

ІСТОРІЯ ЗАПИСАНА В „КАСОВІЙ КНИЗІ”

Повинен єм може зачати од слів: „Дороги братя і сестры”, бо хочу розважыти дос, як ся мі видит, цікаву справу повязану з церквом. Остатніма роками будує ся в нас дуже нових храмів и роблят то обі наши конфесіи - так православна, як и грекокатолицка. То барз добрі сьвідчыт о нашім желанню доказати же істнієме, хоц коли посмотриме тівко збудували и будуют братя римокатолики, то з одной страны можна повісти же ім не дорівнаєме, а з другой выпадаєт зауважыти, же меньше треба бы было тепер наших трудів и видатків якбы в своїм часі они акурат не сприяли нищынню наших. Але я ту той думкы дале тягнул не буду, бо мам штоси інше на мысли.

Зауважыл єм - певно не лем я - же при таких будовах, а значит же и в проваджіню церковной касы часами - ту и там - трафляются непорозуміня, свары навет и справді в рахунках фактичні часами неє порядку. З того тіж поводу, коли достал єм до рук „книгу касову приходов и розходов в дочерной церкви в Конечной деканату бічского” то страшні єм ся ньом заінтересувал и одночасно втішыл з можливости зазрїня до такого рідкого документу. Тівко таких матерялів пропало - аж прикро подумати, и за то треба дякувати Богу и людяма якы тот документ и деякы іншы зберегли.

Книгу заложыл в 1908 році о. Теодозій Дуркот, парох в Ждини. Чул о нім єм од няня, діда и сусідів не єден раз, же был то твердий священик, ци як то в нас повідали єгомосьць. То о нім споминают при справі смерти о. М. Сандовича, але в тото не входжу, бо не мам під руком документів, а стары люде, котри тото памятали - повмерали, а зас молодшы або о тім нич не знають, або не є іх ту ближе під руком, жебы дашто більше доповіли. Даколи може до того ищы верну.

А тепер хочу - разом з Вами - так кус на скоро - пересмотріти запискы якы ся в „Книзі” нашли. Ту треба додати же стара церков в Конечні згоріла, як споминали дідо Осиф, в 1891 року, 1 мая в неділю Мироносиц, по Службі Божі о 4 години пополудни. Не дуже з ней ся вратувало, але на шістья вівтар не одразу ся запалив то люде вынесли „Евангелию”, кивот, фелоны, плащеницю и лем єден образ та ищы деякы річы. З великих церковных книг остала ся лем ищы єдна, котра и тепер єст там

в Конечні. Нову церков будували од 1903 до 1904 року. Іконостас за велику суму 12 тис. корон (як єм добрі розшифрувал дідово писмо) спровадили зо Самбора в 1912 році. Споминам ту о тім жебы вказати як жертвенны мусіли быти наши конечняне, жебы зобрати такы грошы, коли виджу в книзі, же на недільных службах в жовтні 1912 року єгомосьць зберали деси коло 50 корон, а в грудни - там записане є „студень” - 30 корон. Видно тоту жертвенніст и в тім же люде давали спеціальні сами на іконостас. Нашол єм нашу бабусю Марію - прошу мі выбачыти тоту „авторекламу” - котры дали з дідом 36 корон. Але зато стрык Митро дали аж 100 корон, а „Лемківска каса” навет 340 корон. Давали и іншы; находитю дуже люди о яких знам переважні з оповідань тых дюдів, якых знал єм ту на Заході. Можна бы повісти же давали вшиткы хто тівко міг. Думам, же як дахто не давал сам то складаєт грошы до спільной касы, бо чытам наприклад, же в листопаді громада дала на іконостас за 1912 рік 1500 корон. Давали люде в наступных роках, в 1913 аж 2000 корон. Жебы не выглядало, же люде лем давали до той касы, то хочу зазначыти же о. Дуркот сами пожычыли 1000 корон, але одразу мушу додати, же сплачали тоту суму сумлінно з процентами бо в 1914 році сут такы позиції, котры вказуют, же вернули юж єдну пята пожычкы з процентами. Же люде были уцтивы най сьвідчыт факт, же справа скінчыла ся аж в 1917 році зо вказаном сумом наростлого проценту. Такых должників в касі было більше, хоц они брали меньше. Єдным з них, таким постоянным, были межде іншыма спомнутый стрык Митро. Церковна каса служыла, як з того видно, за касу пожычкову, з котрой брало ся на процент и на лихву - так стоїт записане. Не можна відіти в тім нич дивного а навет на opak - корисного, бо люде не мусіли брати в банку або в Жыда, певно на ищы векший процент. Вшиткы задолжены на конец року, напр. 1925, поданы сут разом з цілом сумом задолжїня, котра ту акурат перелічена єст в дулярях. Підписали ся під тым юж новий єгомосьць о. Володимир Ардан и члєны церковной рады.

В книзі записуваны были не лем велькы грошы але навет дрібны сумы, такы на пару центів або грайцарів. Часами стоїт 1 злотий, як хоцбы „при парастасі за бл. п. Петра” - без назвиска, може зато, жебы не встыдати когоси же так мало давал, або просто - же більше не міг. Люде певно добрі знали кого на тівко стати, бо перед сусідом в селі ани біду не сховаш, ани богацтво не спрячеш. А ци церковна рада тримала таємницю - хто зна? Думам же были в ній такы люде, якым село

довіряло. Інакше не стояли бы в книзі и такы сумы грошовы як: „на мило” и „на свѣчки”, „на воск” и за „фурманку”. Стоят тіж більшы „на фелоны”, „на асекурацію”- товди в ПЗУВ.

І можна бы так дале глядати, чытати, аналізувати. Якы з того вынікают внескы?. Думам же еден з першых буде такий, котрий повідат жебы зме любили ся як братя и лічили як Жыди. Тота тепер смутна юж книга, бо неє старой Конечной, в селі остало лем коло 10-тьох газдів, коли в книзі маме пару десяток фамелий - потверджат таку просту правду, о котрій хыбаль забывае, же колиси люде потрафили собі радити на тій нашій бідній каменистій землиці. Але товды доокола них было не лем свѣжо и зелено в літі, ци біло в зимі, але и в душах якоси інакше ім грало. Разом ся тішыли и разом смутили - журили. Правда, же и товди люде хотіли ліпшого, зато так дуже забрало ся аж до Америки, на што в книзі сут доказы в дулярах, але и то по таких записах видно, же юж товди медже війнами люде ся змінiali. Видно то по тім же зараз по I-шій сьвітowej війні є дос дуже записів в дулярах, а пізніше, штораз блыже до II-гой такых праві не видно.

Цікаве є и тото, же една церков пожычала од другой. Ждынська была богатша, але трафляло ся, же и тамтій забракло то брала пожычку в Конечні, такі запис находжу в 1939 році, а и перше тіж. Же в тых роках было якбы гірше, то жартом можна бы повісти и на такой підставі, же о. Дуркот николи не писали олувком, а о. Ардан переважні так. Можна тіж зазначыти, же характер писма тот перший мал просто чудовий, рівний - легко го чытати. В книзі находиме тіж такы вписы як о. Декана Злунка, котрий перевірял рахункы и нпр. грошы за службу на похорон брата дідича Вілюша, котрий - ту не знам - якого был віросповідання, але знам же з людми в селі завсе ся добесідувал. Тепер гмінна рада поставила на його гробі памятник, який выгядат краще як мокила вояків з I-ой сьвітowej війны, на яку - так ем чул - Австриякы давали грошы. Може то и добрі, же памятаєт хтоси о порядных панах, але на такім памятнику треба бы може найперше зазначыти, же был то пан який потрафил жыти в згоді зо своіма селянами, які товди юж до нього не належали, а потім додати же його родина была така заслужена для Польщы.

Книга допрываджена ест до смутного, страдального 1947 року. Засьвідчує тіж она и іншы трудны моменты з жытя парафії, так як смерт о. Ардана, о якім споминаєт також о. Митрат С. Дзюбина. В тій смерти винен был, як ми ищы тепер повідають старшы конечняне, конкретний чловец, але не буду го ту называл. По о. Ардані пришол о. Ярослав

Водонос, який был в парафії до выгнання. И знов можна бы жартом повісти, же каса дальше выполняла свою ролю в обі стороны - збрала грошы и пожычала. Новий сьвященик тіж был в потребі и як видно з записків то в 1947 році взял з касы тівко пінязы, же можна бы за ні купити деси зо 5 кільо свѣчок. Думам, же на таку пожычку міг собі позволити каждый конечнян як был в потребі.

Остатня записана в книзі дата то 8 червня, а значыт она, же сумлінно прываджена была до остатнього дня, праві до моменту выгнання. Памятам ищы такы голосы старых газдів, же люде до кінця не вірили в тото выселеня. Перше на Схід ишли переважні сами, лем одурены и перестрашены, а ту в селі был навет такі поручник, котрий переконувал, же чогоси такого як выселеня не буде. Але было...Може тот поручник навет вірил, же так буде...Документы, які тепер знаме, вказуют, же справу уряд тримал в таємниці покла не трафила ся справа генерала.

Кінчыт ся „Книга” такым записом: „Позичив С. Л. 2500”. Історию той пожычки юж не выяси́ме. З документів представлених Є. Місілом выникат, же село погналі в кінцы червня, медже 26 а 30. Поля юж ся зеленіли, треба было зачынати косити укы...

Повідають не лем вчени люде, же жы́сме так довго, як довго жыє памят о нас. То правда, же то неє припадок в нашій ситуації, коли сьпівае тым котры од нас одышли „Вічную памят”. Як довго будеме тото робити, так довго будеме - они и мы - тривати. А як иде о „Книгу” то переконани ем о тім, же такы документы о наших дідах - прадідах потверджуют и продовжают наше існуваня. Треба тіж нам до них частіше зазерати и брати одтамаль тото, што в них є добре, што предкы нашы юж перевірили и выпробували. Там де буде порядок в материяльнім, фінансовім стані касы, там де „прихід” и „розход” будут ся згаджати там и стан душ буде чыстий, спокіний.

Выразил бым ту ищы таку надію, же подібных книг заховало ся більше и треба нам іх пересмотріти. Мене барз бы інтересувала - з такых заводовых, науковых поводів - церковна хроніка села Бортне, де в 70 - 80-тых роках минулого столітя парохом был наш лемківский письменник Володимир Хиляк. Ци така книга істніє? В церкви зробили музей, то добрі, але з того поводу, же вратувано церков, але коли я ся там звідал ци чули о Хиляку, то зробили - як повідають - великы очы. Бортняне вернули до православя - треба тото вшанувати, але так само треба з поважаньом в памяти заховати великых наших родаків, а такым был безперечно о. В. Хиляк.

Конечнян

СЕЛО ЖИДІВСКЕ

На давнішнім торговельнім тракті межі Змигородом и Бардійовом биво сево Жидівске што односивося до ясельского повіту краківского воеводства у Польщи. Село ся находиво в узкій долині ріки Рея (зараз Кремптна) . Перша памят про сево ся односит до 1541 року. Назва сева певно є од того же оно належаво якисій жидівській родині.

В 1959 році бива громадска шкова в котрій научав Федор Францко. З 45 діток школярского віку вчивося лем 15.

В 1880 році в севі живо 430 лемків и 12 жидів. Діява греко - католицька церква Вознесія Христового котра бива під церквом с. Тихані.

В 1914 році Австрияки спалили почти цавком сево Тиханю и Жидівске, зоставо ся не спалени церква и пару хиж.

В 1928 році част жителів Жидівского перешва на православію (коло 100 чоловік). За описом 1935 року в севі живо 380 осіб и бива початкова шкова, в котрій вчили на польській мові, а в 1939року шковом керував наuczитель Присташ и вчив по лемківски. Деси в осени 1944 року до сева вдерва ся совітска кавалерія и бива там два тижні , а потім вибрали ся деси біля с. Тиляви, А в жовтні німецька польова жандармерія за пару годин виселива вшитко сево на захід. Пару старих людей яки не хтіли ся виселяти постріляли їх в своїх хижках. Наша родина и ищи пару якоси задобрили німецьких охоронців и зосталися в с. Воловец, де биво тіж повно Німців, решта вивезли аж за Горлиці. Деси в січні місяці Німці залишили наш терен и Жидовляни почали вертати, але юж не биво де, бо вшитки хижі окрім двох старих и церкви били розобрани Німцями на дикунки, а де - яки згоріли. То люди яки ся вертали, поселили ся в с. Святкова, Котань, Крампна и інших близніх севах. І ту їх чекали агітатори ,яки обіцювали звоти гори на Україні Люди не мали ся де дівати и годилися на того, бо вірили. В місяці маю з м. Ясла бив одправлений грузовий потяг аж до Сталінской области на Україні. Довезли нас до стациі Гусаріва де зме два дни ждали хто нас возме. Аж пришло пару фур запряжених коровами и розвозили нас по севах.

Наша родина попава в сево Некремено александрівского району и колизме приїхали то биво велике здивуваня, бо в тім селі бива лем една хижа, а решта вшитки жили в землянках и нас по двоє - троє розділили по тих певницях. А за рік зме втікали назад але остали зме ся в с. Остапе на Тернопільщині. Разом з нами приїхаво 16 родин з Жидівского. В більшости там и жиють до гнески. Решта розсіяни по Україні и Польщи.

Така барз коротка гісторія нашого сева, а тепер подаю того што єм зобрав про моїх краян и бим барз красні просив, хто того прочитат и дашто зна веце то мі напиште на адресу: м. Львів -40 ул. Патона 9 м. 20

Подаю ту відоміст де хто жив в селі и де тепер приблизно жиють тоті люди. Цифра в переді назвиска означат де жива тотя родина.

І. с. Остап'є, на Україні, Піволочиській район , Тернопільской области.

8	26. Соленко Іван Теодоровіч.
2	7. Соленко Теодор Івановіч
3.	9. Корба Миколай.
4.	11. Мишковский Степан (Грацонь)
9.	28. Мишковский Іван
6.	19. Фрицкий Степан
16.	64. Пухир Іван
11.	30. Васко Іван
10.	29. Павелчак Степан
7.	22. Кец Степан
1.	6. Кец Федор
12.	31. Фрицкий Дмитро
13.	33. Свіршко Василь
14.	38. Свіршко Федор (Ріняк)
5.	15. Мишковска Анна (Марина)
15.	49. Хомик Іван

ІІ м. Калуш Іван. Франківска обл..

13.	57. Мишковский Дмитро
1.	12. Давит Іван
3.	18. Фрицка Анна (Михав)

- 14. 63. Ярош Іван
- 44. Кец Константин
- 12. 50. Виргава Василь
- 4. 21. Вельгош Микола
- 5. 23. Корба Федор (Данків)
- 6. 24. Корба Іван
- 9. 41. Федак Василь (Іван)
- 2. 17. Кец Василь (Грицик)
- 11. 45. Свіршко Василь
- 7. 25. Турчик Іван
- 8. 39. Штех Василь

ІІІ м. Галич Іван. Франківська обл.

- 4. 74. Мурчик Іван
- 3. 73. Константинович Михайло
- 1. 1 Фрицкий Федор (з підсвяткови)
- 70. 70. Мишковский Лейко

ІV. с. Семидуби Ровенська обл. Дубнівський р-н

- 14 Демянович Іван
- 16 Демянович Іван
- 20. Грозак Семан

V м. Долина Івано - Франківська обл.

- 35. Бугель Василь
- 46. Свіршко Михайло (зпід дороги)

VI Донецька обл..

- 1. 3. Годьо Макар
- 6. 56. Мамрош Василь
- 9. 72. Демянович Антоньо (Гува)
- 2. 27. Хомик Іван
- 5. 55. Свіршко Іван (Коцур)
- 7. 58. Корба Василь
- 3. 37. Пекера Михайло
- 8. 71. Мишківська Марія
- 4. 52. Присташ Дмитро (вчитель)

VII с. Рихтичі, Дрогобицький р-н ,Львівська обл.

- 2. 36. Константинович Михайло
- 1. 2. Хомик Михайло

VIII Львів и Львівська обл.

- 2. 36. Корба Штефан
- 7. 61. Ардан
- 6. 53. Кантор с. Солонка
- 8. 64. Пухир Іван с. Зимна Вода
- 1. 5. Семанонько Василь с. Рудно
- 3. 40. Семанонько Іван с. Рудно
- 5. 51. Корба Михайло с. Рудно
- 4. 42. Кулик Іван с. Рудно

IX с. Осипівка, Микулинецький р-н, Тернопільщина

- 1. 10. Кравец Іван
- 3. 32. Кондратик Данько
- 2. 23. Корба Федор - Василь

X. в Польщі

- 1. 4. Кец Михайло
- 7. 68. Мишковский Василь
- 2. 8. Свіршко Михайло
- 5. 43. Свіршко Іван (Безак)
- 6. 62. Турчик Семан (біля Мамроша)
- 3. 13. Феш Василь
- 4. 34. Ленич

XI невідомо де є

- 54. Гатальович
- 60. Якимів
- 66. Турчик Данько
- 67. Турчик (Крохта)

Солинко Дмитро

Ци то правда ци то ніт знає лем один Бог, але старшы люде твердят же так.

Откале ся Лемки взяли.

Незнати, чы є ищы даякий нарід на світі жебы над його походжыньом так дебатували як над Лемками і кед бы не стара вуйчына, до днеска бы никто правды не знав.

А було то так, на вакації поприжджали хлопці з ріжных міст де вчилися і жыли в бурсах. Каждый хотів показати який то він мудрий і оповідав кус о тім што го вчылы а веце прибріхував як хто міг. Кед ся зышлы то барз довго філзофовували на ріжны темати, а кед дішво до походжыня Лемків то еден твердив же Лемки чисти Українці лем си бесіду зопсули през сусідів поляків і словаків, зас другий гварит же Лемки то не жадны Українці лем Русини і жыли ту од віків коли то українців ищы на світі не було, зас третій гварит же то Волохы пришли в наши гори ищы перед Рождеством Христовим. Дебаты були барз горячы і мало до биткы не приходило але збудилися вуйчына што на припецку дримали і кажут: -чом вы бортакты шуму наробили, што вас там вчат до фраса, даремно гроши на вас тратят, што навет не знате походжыня Лемків. Послушайте што вам повім. Мої дідо жыли барз довго, лем Бог знали кельо мали літ, не вмiли ани писати, ани читати а перед самою смертьом мi повiли же першы люде в раю Адам і Ева були Лемки і лем по лемківскы бесідували, так што вшыткы люди на землі то Лемки, лем нашлись такы мудрагелі як Вы і навидумували ріжни народы і поперекручували лемківску бесіду і вы о тім ся переконате бо на страшнім суді буде лем лемківска бесіда і тото чиста правда бо дідо за ціле жытя ани едного слова неправды не реклы.

Хлопці опустили головы, подали сой руки і веце над походжыньом Лемків ся не вадили.

П. Лем.

ЯК ГРИЦ ДО НЕБА ХОДИВ

Грицови до неба забраво менше часу як з Бортного до Горлиц. Брама раю була закрыта, було дідне, в небі вшыткы спали, а кед зобралася купка людей старых і молодых, білых і чорных кус жовтых і кус червеных, лем зеленых не було. Каждый стояв спокійно і думав над своїм льосом який го жеде. Гриц був певний же го нич злого не жеде, бо до церкви ходив акуратно, сповідався і причащався, все жалував за гріхи і акуратно покуту виконував.

Неодовго зачався рух, видно же юш повставали. Нарешті брама ся отворива і вшыткы гвошли до середини, а людий ся юш назбераво моц, але Гриц був спереду і вшытко добрі видів. Два ангелы принесли велике кресло, таке як в Бортнім давали бискупови сидати кед приїздив, потім столик на едні нозі такі сам на якім в церкви евангелию читали, лем кус векший, на конец принесли барз грубу книгу де записани вшыткы гріхи каждого чловека. Грицови нараз мороз пішов по скорі бо спомнув два гріхи з яких несповідався, а преця в такі грубі книзі то хиба вшытко записане.

Перший гріх допустив кед був ищы хлопчиском. В літі на річці блиско церкви хлопці робили загату і вті бадуні купалися а вода сягава аш по бороду то і плавати мож було. Ганця з над потока кус робива на плебанії, коровы і уці пасла, приберава і мила начыня. Гриц хоц був хлопчиском але мав око на Ганцю бо ся му барз подабала. Якоси в саму горяч літом імосьць попросила Ганцю, жеби повіла хлопцям, аби гнеска вечером ся не купали бо до неї приїхала колежанка і підуться купати. Ганця дораз полетіла до Гриця і хлопців аби попередити же вечером не можут ся купати, бо бы мали гріх. Але Грицови барз захотівося видіти голу Ганцю бо ей любив і задовго до вечера заліз в густе терня з якого було видно купаючых в бадуні. Юш зачаво добрі темніти коли імосьць з колежанком і Ганця підишли до бадуні, розобралися і

влізли до води. Грицови дух заперво. Смотрив маво му очы не вилізли, але нич такого не увидів, бо гет стемніло, лем си терньом лице подрапав. На другі ден подрапане лице звалив на кота. Стидно му було на сповіди о тім егомосьцьу ся признати і так затаїв перший гріх.

А другий гріх був ищы тяжшый.

Кум і сусід Миковай часто іздив фурманком до Горлиц бо мав крас коня і гнеска в велику Суботу тіж го понесло. А вернув аш самым вечером, а до того зараз по обіді егомосьць осьвятили паскы, яйця, кобасу, масло, сыр і хрін. Вечером жена Грица пішва до сусідкы і кума порайцувати як то завтра будут Великден святкувати. Гриц був сам аш ту иде кум Миковай і гварит: мам ту Грицу чвертку оковити то си выпеме покаль жены радят, лем іпринес даякой закускы. Гриц пішов до комори і одорвав цючок свяченой кобасы. Випили, закусили і весело сой бесідуют аш Катерина вернула і Миковай пішов домів.

Катерина гварит Грицу: а чом то кобасом пахне, пішва до комори і вздрива же цючок кобасы бракуе і подумава же то кіт, бо плянтався під ногами і так го справа же бідний мявчав і смотрив на Грица бо видів як оба з Миковаем кобасу іли а він невинний терпит. З того часу Гриц не міг котови в очы смотрити, а потім ци ся бояв ци забив на сповіди о тім повісти.

На решті ангел - рюк Гриц з Бортного до св. Петра.

Гриц ледво ноги волочыв, як зыркнув на тоту грубу книжку де вшытко записане, то му в очах темніло. Ангел читат як то Гриц акуратно до церкви ходив, до сповіди і помагав будувати православну церков, і ту св. Петро підняв руку і гварит: - хватит, заслужив рай. Передай Гриця під опіку Євусі. Опікунка Євуся була барз крас а він не голений в простім убраню аш му смутно було ити з таким красуньом. Идут си по алеі, всяди квітя, зелена трава, аш ту озеро. Євця гварит: - ид Грицу викупайся, а я почекам і одвернува ся. Гриц роздівся і бух до води з головою, а кед вплив і посмотрив на себе то сам не вірив же він такий молодий і крас,

як не крикне што сили:- Євусю, - а ту го праз в лице аш свічкы в очах стали, одразу ся обудив, Катерина ламентуе - тепер знам чом мене юш два роки не рушаш, бо ти до Євці ходиш, а жила під лісом вдова яку Євком звали. Я ей очы видрапам, а тебе з дому вижену. Даремно Гриц тлумачив же то лем сон, нич не помагало. Ціве жита аш до смерти му тото цюкава.

П. Лем.

ЛЕМКО В ГАМЕРИЦИ

Присвячую мой бабусі по матері - Еві.

Евка чекала листа. Але його довго не було. І запросила писаря. Писар молодий, круглолиций, зачесаний догори ніби корова язиком зализала, з білими, трохи пулькатими очима, тримав в одній руці каламаря, а в другій - свої важні папери, Розложився за столом як пісар і важно слухав. Жінка диктувала: „Гори наші вкрилися жовтими килимами, ми заготовили дров на зиму, хижу обклали загатою, всі, слава Богу, здорові і - худоба. Але боса. І може ти би мені, чоловіче, штоси там поглядав, бом-боса.”

Лист ишов дуже довго. Спочатку до Відня, а потім плив шифою через океан. І коли Дмитро отримав листа, була майже весна. Листа розпечатав, розпрасував своїми робочими руками як граблями, три рази зверху до низу по складах прочитав, все зрозумів і листа поклав у кишеню біля серця. У вихідний від роботи день поїхав шукати. Об'їхав Пасайк, Нью-Йорк і Чікаго. І пише: „Што ти собі, дорога жінко, вибагаеш? Я пів Гамерики об'їхав, а бомбосів тобі не найшов”.

Іван Мердак

На нижнім кінци села, стоїт до гнес велька мурувана плєбанія. Вздовж будинку провадит шырокі ганок. Обік самой клебаніі, по праві стороні быв шпіхлір і не велька сьвітлиця, зас по ліві, стайня, стодола - місце на возы. Але найважніше при тий клебаніі - то велькі пляц, котри од самой плєбаніі до старой дороги творит як бы вельке спортове боіско. З ганку клебаніі мож было промовляти до люди, а тых, на тым пляцу могло ся змістити зо два тысячы. Цілий тот пляц был огороженный деревяним плотом. То ту, на тым пляцу, Лемкы вызначали собі спітканя, ту збералися на велькым віче, то ту, 5 грудня 1918 року утворили Народову Лемківску Раду. То з того ганку промбвляли до зобраных ту в середньої і західной Лемківщины делегаты - найсьвітлішы Лемкы ,ту забєрали голос представителі делегациі, то ту, на тым пляцу Лемкы творили свою історію. Так было, маме на то писаны документи. Наступны рокы, 1919 - 1920 принесли новий ныбы порядок і нам не дано в тым краю самым ся рядити на свої землі ани навет допоминати ся о свої права. Вшыткы знаме што сталося з Лемківском Републиком, хоц могли зме ішы жыти на свої землі, разом і в згоді медже собом през 21 років, бо до 1939 рока. Кед пришла друга сьвітова віна клебанію замінено на кошары, а мурувани певниці на арешт для тых што не отдавали Німцѡм контингенту. Так было през 5 років окупациі. Настав рік 1945 а з ним надія на правдиву свободу і розвиток народowego жытя на наші Лемковыні. Так нам вшыткы освободителе обіщували. Але юж при кінци 1946 року, на історичну клебанію пришло нове войско. Велькы, муруваны певниці скоро переробили на вязницю. Застановляли ся люде - кого бы мали зас арештувати і замыкати в тых певницях? О тым скоро переконалися Фльоринчане і не лем Фльоринчане юж по яри 1947 року. Ту до тых певниц юж не розмаіты німецкы поліцає але войско з орелком на рогативці привозило люди з поблискых сел і ту в тых певницях, ющ вязницях бито, мучено, мордувано жебы стєрроризувати, застрашыти, окалічыти. Тоты певниці памятає і Роман Хомяк - він якоси пережив, іншы што ту были, або од разу, або юж давно погмерали. То тіж наша - лемківска історія. Не пішов єм того року до тых певниц, хоц каждого року приходжу на тот пляц,

не пішов єм, бо знам, же на мурах в тых певницях до гнеска видно кров, кров ничому не винных наших люди.

Я. З.

(Фрагмент з новой книжки яку приготавлиют до друку авторы:
Ярослав Мерєна і Ярослав Зволінскі)

НОВА КНИЖКА О ЛЕМКАХ

Вишла з друку ішы єдна книжка о Лемках . Богдан Горбаль, бо то він єст автором той книжки, справив Лемкам барз красни презент. Написав і видав книжку в котри показана єст част історіі Лемків і подіі якы мали місце в наших горах в роках 1918 - 1921. Тот час (роky 1918-1921) был в наши Лемківскі історіі найбарже активни, творчи, як возьме під увагу домаганя ся о самостановліню о наших льосах і показуваня нашой одрубности од іншых народив, нашого власного облича народowego. Богдан Горбаль в свої книжці під назвом „Działalność polityczna Łemków na Łemkowszczyźnie 1918 - 1921” докладні, удокументовано показує, же юж товды, в тамтых роках мали зме на Лемковині моц діячів котрых гнес моглибизме назвати мудрыма політьками. Хоц мализме і тых што не тягнули до єдного, до єдности але старалися тоту єдніст роздрібнити. З опису тамтых часів видно што ся діє як неє єдности, єст то наука і на гнешній час. Я можу повісти лем єдно - нихто, нигда, нам Лемкам не поміг - ани Рус, ани Русь, ани Лєх, ани Чєх. Треба памятати же лем сами яко Лемкы, в купі, разом можеме собі помочы. Книжка Богдана Горбала єст цінным дорібком хоцби і для того же:

по перше - написана през Лемка історика,

по друге - оперта на шырокі літературі яку автор представляєт,

по третє - автор не писав той книжки під страхом або дачыим диктандом. Книжка написана душом, серцьом і добрым, острым пером, а то означат же книжка має свою душу. Мышлю, же автор і книжка будут зберати свої рецензіі, а якы они будут- покаже час. Тоту книжку кажды Лемко повинєи мати і часто до ней зазерати. На увагу і осібне выріжніня заслугує сама окладинка-красна, прекрасна. Гратулюєме Богдане. Треба додати же автор свою книжку, як сам написав-посьвачат своїм родичам і жені, Дорогєньки родичє Богдана, можете быти думны же виховалисте сына котри памятає лемківскі ярчани хліб.

Моль. 1997

Співанкы з села Поляны коло Дуклі

Мава я фраіра коминяря

Мава я фраіра коминяря
Пішов ся купати до Дуная
Не знав він пивати, мусів ся заляти
Юж го не мам.

Мава я фраіра годинаря
Што робив години для цисаря
Цисар віну видав, фраіра мі взяли
Юж го не мам.

Мава я фраіра ковалика
Што робив підкови для коника
Як зачав ковати, а коник копати
Юж го не мам.

Мава я фраіра и Янчика
Та ходив він спати до сусіка
Миши ся дознали, фраіра мі зіли
Юж го не мам.

Мава я фраіра пищавоша
Што робив пищавки до Вароша
На пищавці дуду, дуду, дуду, дуду
Мавам я фраіра юж не буду.

А я хвопец прудкий

А я хвопец прудкий
Не боюся битки
Як ся хвопці биют
Я ся за пец крию.

А жеби я знава

А жеби я знава
Же я ту не буду
Не носива би я
з під горбочка воду.

Лем би я носива
Там дале за горбок
Там дале за горбок
Де ест файний паробок.

Сниво ся мі сниво

Сниво ся мі сниво
В лісі під ліщином
Жебим ся не женив
З парадном дівчином.
Парадна дівчина
Не хоче робити
Вималює ворги ніхті
Жеби ей любити.

Оженив ем ся під Горлицями

Оженив ем ся під Горлицями
Шварне мі дівча приобіццали.
Красного роду, красного ходу
Не знава робити гмерва з говоду.

А любост прелюбост

А любост прелюбост
Де ся тітко бере
Нихто ей не оре
ани ей не зберат.
Як би ей орали
Як би ей сіяли
Барже би ся хвопці
До любости брали.

Гриц и Танька Бованко с. Поляни

Półtora roku doświadczeń

W kwietniu 1996 roku Muzeum Okręgowe w Krośnie przejęło w użytkowanie Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej. Placówka ta, prowadzona społecznie przez Teodora Gocza i jego rodzinę przeżywała w tym czasie spore problemy finansowe. Społeczności łemkowskiej, rozproszonej po Polsce, nie stać było na utrzymanie muzeum, zawiodły też nadzieje związane z pomocą władz wojewódzkich i gminy Dukla. Fakt, iż skansen w Zyndranowej pozostawał własnością prywatną ograniczał możliwość finansowania, szczególnie zaś przeznaczenia środków na zatrudnienie.

Umowa użyczenia z Muzeum Okręgowym w Krośnie sytuację tę radykalnie zmieniła. Co prawda krośnieńskie muzeum nie otrzymało na ten cel żadnych dodatkowych środków, wygospodarowało jednak, we własnym zakresie pieniądze na jeden etat oraz bieżące utrzymanie skansenu. Muzeum Okręgowe, działając w interesie szeroko pojmowanej kultury narodowej, planowało utworzenie na bazie skansenu, oddziału etnograficznego i objęcie opieką materialnych śladów Łemków w Polsce.

Od samego początku umowa budziła emocje i zastrzeżenia wśród działaczy łemkowskich obawiających się, że stanowi ona wstęp do całkowitego przejścia skansenu, a być może, w przyszłości, do jego likwidacji. Uważne przestudiowanie umowy wskazuje niezbicie, że taka ewentualność nie wchodzi w rachubę. Obiekty w Zyndranowej nie zmieniły właściciela, co istotne, może on w każdej chwili zrezygnować ze współpracy bez konieczności zwracania poniesionych przez Muzeum Okręgowe kosztów.

Półtora roku funkcjonowania porozumienia potwierdza w pełni jego słuszność. Po pierwsze zniknęło widmo zamknięcia skansenu dla zwiedzających, co byłoby wręcz katastrofalne. Po drugie nastąpiła stabilizacja w pracy zyndranowskiej placówki, objawiająca się m.in. tym, że powstały warunki do długofalowego planowania działalności.

Pomoc Muzeum Okręgowego wraz z dotacją Ministerstwa Kultury i Sztuki na organizację święta „Od Rusał do Jana” zaowocowały licznymi przedsięwzięciami, zmieniającymi oblicze skansenu. Odwołajmy się do faktów. W minionym okresie dokończono budowę obiektu świetlicy, zrekonstruowano kaplicę, postawiono figurę przydrożną, ogrodzono teren skansenu, wzniesiono pomnik ofiarom obozu w Jaworznie. Ponadto zakonserwowano większość eksponatów ruchomych, dokonano ich inwentaryzacji, założono odrębną księgę inwentarzową, uzupełniono sprzęt gaśniczy. Sporo, jak na pół roku.

Widok na zabudowania muzealne zimą

Muzeum Okręgowe zatrudniło ponadto etnografa, powierzając mu opiekę nad skansenem. Wydano folder o placówce, pocztówki z widokami muzeum, folder o chacie żydowskiej. Pracownik Muzeum Okręgowego pisze pracę magisterską o historii muzeum w Zyndranowej. Będzie ona wydana w formie książkowej na 30-lecie Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej w 1988 roku.

Wspólnie z Muzeum Okręgowym zorganizowany został w 1997 roku plener rzeźbiarski. Jego efekty widoczne są w postaci pięknych rzeźb zdobiących skansen.

Jak się zdaje przyszłość skansenu jest pewna i bezpieczna. Plany na najbliższe lata przewidują rozbudowę ekspozycji, uzupełnienie zbiorów, organizowanie imprez plenerowych i wystaw. Myśli się również o zwiększeniu zatrudnienia, włącznie do ekspozycji chaty żydowskiej, pełne zagospodarowanie budynku starej szkoły.

Problem polega na tym, żeby jakieś nadgorliwe „siły” owych koncepcji nie zniweczyły. Chodzi też o to, by do grona wypróbowanych, ofiarnych działaczy łemkowskich wspierających muzeum, dołączyli nowi, młodzi, doceniający rangę tej, unikalnej w skali kraju placówki. Bez wsparcia społeczności łemkowskiej idea rozwoju muzeum nie ma bowiem racji bytu.

Artur Bata

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Што до зміны назвы квартальника „Загорода” то треба шыршой опіні читателів, бо тота назва юж ся приняля і до ней звыкли.

На мою думку якбы юж міняти то можна назвати „Лемківска культура”, або „Культура Лемків” - што одповідат змісту матерялів в квартальнику.

П. Когут

Szanowna Redakcjo! Szanowni Czytelnicy!

Odpowiadając na zachętę do przedstawienia opinii odnośnie koncepcji wyrażonej przez p. Jarosława Zwolińskiego /Zahoroda Nr 2/97/ zbudowania skansenu - nekropolii obok Zagrody - Muzeum w Zyndranowej, pragniemy i my dołączyć swoje „trzy grosze”.

Właśnie wróciliśmy z jesienno-urlopu na Łemkowszczyźnie. Jesteśmy poruszeni tym, co zobaczyliśmy, a mianowicie: w wielu, bardzo wielu wsiach, są odnowione, odremontowane krzyże, kapliczki, pomniki łemkowskie. Ich stan zmienił się w ostatnim czasie, co oznacza, że Łemkowie zaczęli mówić własnym głosem o trwaniu na tej ziemi. Opuśczone cmentarzyki i cerkiewki /do niedawna zniszczone/ teraz są odnowione i otoczone opieką mieszkańców najbliższych wsi. Przykłady: Blechnarka, Regietów Wyżni i inne. Tego nie zrobili studenci, turyści, czy inni hobbyści, ale mieszkańcy identyfikujący się z tymi obiektami, np. Parafia Prawosławna w Smerekowcu /wg napisu umieszczonego na wyremontowanej cerkwi - kaplicy w Regietowie Wyżnim/.

Sądzymy, że błędem jest myślenie o Łemkowszczyźnie w kategoriach „skansenu”. Kilka lat temu pewien działacz łemkowski powiedział nam: „Dla was /Polaków/ Łemkowie i Łemkowszczyzna to folklor, a my chcemy tu normalnie żyć”.

Tak się nam wydaje, że czasem rzeczywiście można zagalopować się w chęci „urządzenia Łemkowszczyzny”.

Jeśli jednak pomysł zbudowania skansenu - nekropolii - co byłoby

połączone z „oczyszczaniem” Beskidu Niskiego z krzyży i kapliczek - pochodzi z potrzeby serca samych Łemków, to nic nam do tego! Ale, jeśli jest to tylko pomysł wynikający z potrzeby działania, wołamy głośno NIE!

Może lepiej energię skierować na konserwację cmentarzy „in situ”, niż na zabieranie zmarłym nawet tej resztki krzyża znad głowy. Cóż byłby wart Beskid Niski bez tych wszystkich śladów minionych pokoleń. To dopiero byłaby strata większa, niż to, co dotychczas zostało zniszczone.

Pomysł jak ze straszego snu!

Łączymy pozdrowienia G. i Z. M.

Поправка

В попередні „Загороді” нр. 3/97 вкралыся друкарскы блуды. На сторонах 21, 22 і 23 в вершу „Добри жес вернув”:

сторона	верш	єст	ма быти
21	7	все ищы	все ищы
22	11	пор будучніст	про будучніст
22	25	забудеш	збудуєш
23	7	Стефанівский	Стефанівскій

Перепрашама Автора і Читачив.

Редакция

Спростуваня

Поправляме і ищы раз подаєме интернетовий адрес „Лемківской Сторінки” в интернеті:

<http://www.infoukes.com/culture/lemkos>

Перепрашама Владка Максимовича і наших Чытельників. Глядайте Лемків в интернеті.

Редакция і Я. Зволінскі

PODSEKRETARZ STANU
W MINISTERSTWIE KULTURY I SZTUKI
Michał Jagiełło

Gracjuszku Pawe!

Dobry los zdarzył, że mogłem poznać Pana i być życzliwym świadkiem, a czasem nawet współuczestnikiem działań podejmowanych na rzecz poszanowania mniejszości narodowych oraz wielokulturowości i wielowyznaniowości Polski.

Serdecznie dziękuję za lata partnerskiej współpracy. Przystaję opiekować się mniejszościami jako urzędnik państwowy, ale sprawa ta pozostaje dla mnie bardzo ważna, jako dla obywatela, pisarza i publicyisty.

Byłbym wdzięczny za pamięć

z poważaniem

Pan
Fedor Gocz
Zyndranowa

Warszawa, 1997-11-07

Pan Michał Jagiełło
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Kultury
i Sztuki

Serdecznie dziękujemy za przesłane ciepłe pożegnalne słowa na adres Przewodniczącego Towarzystwa Muzealnego w Zyndranowej - Teodora Gocza.

Wielka szkoda, że Pan odchodzi od spraw mniejszości narodowych w Polsce. Był i jest Pan ekspertem tematyki życia i problemów mniejszości narodowych.

Pragniemy gorąco podziękować za wszelką pomoc, rady i życzliwość dla naszego Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej; za współpracę i udział w naszym muzealnym święcie oraz podczas otwarcia żydowskiej chaty muzealnej. Tych historycznych dla nas wydarzeń nie można zapomnieć.

Życzymy zdrowia, zadowolenia i wszelkiej pomyślności w dalszym życiu i działalności oraz życzliwości do naszego muzeum i do społeczności łemkowskiej w Polsce.

Pana życzliwość pozostaje w naszej pamięci z nadzieją, że i Pana pamięć będzie żywa o nas.

Rada Towarzystwa Muzealnego

Кресови дзвін поєднання

1) В Перемишлі, в кінці 2000-го року ма быти поставлена на гори дзвінниця, а на ній найвекший в Польщы дзвін. Буде важыв 20 тон. Його голос буде чути і в Жешові, і во Львові. Не подано коли буде дзвонив, кому і з якой нагоды. Але то добри., най дзвонит, най розганят вшиткы свары.

Сьвато толеранції

2) Ден 15-го листопада был меженародным дньом толеранції. Тото сьвато установило UNESCO. Пише оно так в своїй деклярації.

Tolerancja oznacza, że każdy ma wolny wybór przekonań i akceptuje fakt, że inni korzystają z tej samej swobody.

Як бы то было добри жебы в нашым краю вшиткы знали на памят тоту декларацию о толеранції.

Зізд „ОЛ” в Горлицях

3) Як подало „Наше Слово” дня 18. 10. 97р. в Горлицях одбывся Зізд „Обєднання Лемків”. „Н.С.” чомси не писало, же внескувано там справу зміны назвы, бо до того часу Обєднання якоси нич Лемків не зєднало, але зато ОЛ зєдналося з ССРУЛО. Не писано тіж, же Радник Амбасады України в Варшаві Пан Теодозий Старак в своїм слові зауважыв, же на східні Лемковині на Сянїччині неє ани єдного гуртка ОЛ. Но але на перший Зізд на скоро творено гурткы ОЛ в гуртках ОУП - Вроцлав, Лїгниця, Зелена Гора, Гожів, Краків і де лем ся дало бо потрібны были делегаты ОУП. Зізд в Горлицях выбрав новый заряд ОЛ, який може буде вєце сам рядив, бо до того часу ним ряджено.

Україні сут змучены

4) ПАП подала, же на Україні жытя штотраз трудніше. Маліє продукция, заграничны фірмы ся выцофуют, не є роботы і зарібку. Мусят витримати, мы тіж знаме яка то до вільности выбоїста дорога.

Спітканя.

5) На Мадярщынї было спітканя Церкви Грекокатолицкых - Серєдньої і Східньої Европы з Церквом Православном. Там уніяти просили православных о пребачыня. 80 -тьох делегатив - грекокатоликів з України

Західньої, Румунії, Венгріє, Білоруси, Польщы, Словації і Болгарії попросило Церков Православну „O wybaczenie za wszystko to, za co Katolickie Kościoły wschodnie są odpowiedzialne w ciągu minionych stuleci.” Може то надія на поєднання? В Польщы вєт буде тото видно. На покаыня ся николи не запізно.

Выбрав і доповів Яроз

Календар на 1998 рік	2
Коротко з Дїяня Музейного Товариства	4
Пята Поєтицка Осін - 97	5
Постановы участників „Лемківской Творчой Осени”	18
Барвінок то життя	19
Матері	20
Ювілейний вечір на чест 70 - річчя Красовского Івана Дмитровича.....	21
На могилі матери	25
Із славного древнього села Райского не залишилося нічого	29
Вікно	31
Історія записана в „Касовій Книзі”	32
Село Жидівске	36
Легенды лемківского краю	40
На пляцу істория, за мурами смерт	44
Нова книжка о Лемках	45
Співанкы з села Поляны коло Дуклі	46
Półtora roku doświadczeń	48
Листи до редакції	50
Новинкы з почтовой скринкы.....	54

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМ'ЯТКИ ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ
KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI ŁEMKÓW W POLSCE

**ЗАГОРОДА
ZAHORODA**

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NA RZECZ ROZWOJU
MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ W ZYNDRANOWEJ

Wydaje: Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej

Выдає: Музей Лемківської Культури в Зындранові

Redaguje zespół redakcyjny z pomocą autorów-korespondentów

Редагує редакційний колектив з поміччю авторів-кореспондентів

Adres redakcji: TOWARZYSTWO MUZEALNE W ZYNDRANOWEJ
z dopiskiem "Zahoroda"
38-454 TYLAWA, woj. KROSNO

NALEŻNOŚĆ ZA KWARTALNIK ORAZ POMOC I DARY DLA
MUZEUM

PROSIMY NADSYŁAĆ NA KONTO:

NR 937322 - 1922 - 2711 - 1, Bank Spółdzielczy w Dukli

Redakcja nie zwraca materiałów nie zamówionych i zastrzega sobie
prawo skracania materiałów oraz używania własnych tytułów.

Redakcja nie zawsze utożsamia się z poglądami reprezentowanymi
przez autorów zamieszczonych materiałów.

Materiały pisane dialektem publikujemy w oryginalnej formie

**OD 1996 r. KWARTALNIK DOTUJE
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI**

Wydawca: P.U.W. „ROKSANA” w Krośnie, tel. (0-13) 43 220 87